

judicium super revocatione donationis ob superventiam filiorum, *num. 32 et seqq.*

An, et quando donatio juris patronatus obnoxia sit revocationi ob superventiam filiorum, *num. 40.*

Quid si in tali casu donatio sit remuneratoria, vel facta sit Ecclesiae, *num. 22 ad 24.*

Emendatur auctor *num. 22, num. 43.*

Revocari potest donatio, si sit inofficiosa liberis; quid sit talis donatio, et quibus competat jus eam revocandi, *num. 25 ad 27.*

Donatio mortis causa proprie talis, etiamsi acceptata a donatario, quando possit revocari ad libitum donantis, *num. 28 ad 30.*

Quandonam donatio mortis causa ipso jure exspirat, seu tacite revocata censeatur, *num. 31.*

An præcedens donatio irrita sit ipso jure, an vero opera hominum indigeat, *num. 44 ad 48.*

An jus irritam et nullam declarandi donationem transeat ad filios a donante natos, *num. 49 ad 56.*

Donatio per superventiam liberorum ipso jure revocata, per obitum eorum ante donantis mortem non reconvalescit, *num. 57, 58.*

Quæ sit differentia inter querelam inofficiosa donationis, et querelam inofficiosi testamenti, *num. 59, 60.*

An prima querela transeat ad nepotes, *num. 61 ad 63.*

DONATIO PARTICULARIS QUOAD RES ALIENUM.

Quamvis successor singularis ad res alienum donantis non tenetur, quid tamen dicendum, si pro ære alieno res particulariter donata sit specialiter obligata, vide *verb. Contractus donationis, art. 4, num. 1, 2.*

Opinio nova contra communem doctorum sententiam affertur, probatur, et solvuntur objecta, *num. 3 ad 24.*

Aliqua quæ conferre possunt ad intelligentiam legis *artis alieni, num. 25.*

Quanti sit momenti in hac re voluntas donantium, *num. 26.*

CONTRACTUS EMPHYTEUSIS (II, 1589).

QUOAD EJUS NATURAM, DIVISIONEM, ET SUCCESSIONEM IN IPSAM.

Emphyteusis unde dicatur, vide *verb. Contractus Emphyteusis, art. 1, num. 1.*

Emendatur auctor, *in nota.*

Emphyteusim dantes, et accipientes quomodo vocentur, *num. 2.*

Datur emphyteusis definitio, *num. 3.*

Assignatur emphyteusis differentia a locatione, a venditione, a mutuo, donatione, aliisque contractibus, et a feudo, *num. 4 ad 7, et num. 39 et 40.*

Emphyteusis dividitur primo in ecclesiasticam et laicalem, et qualis sit utraque, *num. 8.*

Assignatur differentia emphyteusis ecclesiasticæ a laicali, *num. 9.*

Quid sit incidere in commissum, *num. 10.*

Emphyteusis dividitur secundo in perpetuam et temporalem, et qualis sit utraque, *num. 11.*

Emphyteusis dividitur tertio in hæreditariam simpliciter et hæreditariam miste seu qualificatam, et in non hæreditariam, seu ex pacto, et providentia, et qualis sit quælibet, *num. 12.*

Scriptura, seu instrumentum scriptum est de substantia emphyteusis, *num. 15.*

Emphyteusis quomodo dicatur ecclesiastica, vel laicalis, et ad quod tempus esse debeat, *num. 14.*

Emphyteusis laicalis quando præsumatur perpetua, et transeat ad hæredes etiam extraneos, *num. 15 et 16.*

Emphyteusis ecclesiastica, quando censeatur perpetua ac transeat ad omnes hæredes etiam extraneos, et quid ad rem sentiant auctores, *num. 17 ad 20.*

Emphyteusis ecclesiastica potest etiam concedi in perpetuum, si adsit legitima causa, etc. et Beneplacitum apostolicum, *num. 21.*

Bona ecclesiastica in emphyteusim dari solita, si iterum redeant ad ecclesiam, an possit prælatus ecclesiæ ea de novo concedere in emphyteusim absque juris solemnitatibus, *num. 22 et 23.*

Assignatur, quando solitum dicatur alterari, vel non, *num. 24.*

Ad hoc autem ut bona ecclesiæ dicantur solita in emphyteusim concedi, quid requiratur, *num. 25 et 26.*

In emphyteusim ecclesiastica non succedunt filii naturales seu illegitimi, quamvis legitimi per rescriptum principis naturalis; bene vero legitimi per subsequens matrimonium, *num. 27 ad 29.*

In emphyteusim autem sæculari filii naturales, et illegitimi succedunt eo modo, quo succedunt in aliis bonis defuncti, *num. 30.*

Si hæres monasterium ingreditur, in emphyteusim hæreditaria an succedat monasterium, *num. 31 et 32.*

Emphyteusis cum specialibus clausulis concessa transit ad solos vocatos per tales clausulas, et afferuntur plura exempla, in quibus clausulae apponuntur, et quomodo intelligendæ sint clare indicantur, *num. 33 usq. ad 60.*

In emphyteusim ecclesiastica dato casu, quo instrumentum diversimode cantaret ac beneplacitum apostolicum, deberet potius attendi tenor beneplaciti apostolici, quam tenor instrumenti, *num. 61.*

Illustrantur tradita ab auctore, *num. 62 et seqq.*

EMPHYTEUSIS QUOAD EA QUÆ CONCERNUNT EMPHYTEUTAM.

Emphyteuta, quis esse possit, vel non. Vide *verb. Contractus Emphyteusis, art. 2, num. 1 ad 3, et verb. Clericus, art. 3, per tot.*

Emphyteuta potest libere uti, et frui re emphyteutica, et ei competit actio realis contra quemcunque perturbatorem, aut possessorem, *num. 4.*

Emphyteuta, an habeat jus percipiendi fructus ex incremento rei emphyteuticæ per alluvionem factam, *num. 5 et 6.*

Emphyteuta quando possit repetere melioramenta facta rei emphyteuticæ, vel non, et quomodo melioramenta sint æstimanda, *num. 7 ad 11.*

Limitantur tradita ab auctore, *in nota ad num. 11.*

Emphyteuta, an possit vendere tam ipsam rem emphyteuticam, quam melioramenta in ea facta, et quæ conditiones requirantur pro tali venditione, et quibus fieri talis venditio sit prohibita, *num. 12 ad 14.*

An possit emphyteuta rem emphyteuticam quoad dominium utile cum melioramentis factis alteri etiam extraneæ personæ donare, vel legare, aut in dotem dare sine consensu domini, eoque non requisito, *num. 15 et 16.*

Ut sine consensu domini directi res emphyteutica donetur, legetur, aut in dotem detur, requiruntur potissimum tres conditiones, et assignantur, *num. 17.*

Si reperiat rem emphyteusis donata, vel legata personis, seu locis incapacibus ipsam retinendi, quid agendum, *num. 18, et art. 1, num. 31.*

An possit emphyteuta sine consensu domini directi rem emphyteuticam oppignorare, seu hypothecare, locare, aut alteri in emphyteusim concedere, aut cum alio permutare, *num. 19 ad 25.*

Emphyteuta tenetur servare pacta conventa in contractu emphyteutico, et aliqua pacta claritatis gratia adducuntur, et explicantur, *num. 24 ad 30.*

Auctor explicatur, *num. 41 et seqq.*

Emphyteutæ bonorum ecclesiasticorum gaudent exemptione ab oneribus communitatis, *num. 31.*

Meri laici possunt conveniri in foro ecclesiastico pro bonis emphyteuticis, et redditibus ecclesiæ pro eo quod pertinet ad directum dominium, *num. 32.*

Causa assertæ servitutis contra emphyteutam

mensæ episcopalis spectat ad curiam ecclesiasticam, *num. 33.*

Non gaudet emphyteuta bonorum ecclesiasticorum immunitate ab onere personali unius corbæ frumenti, *num. 34.*

Emphyteuta ecclesiæ non potest declinare forum ecclesiasticum respectu solutionis, canonis, vel quando agitur de dominio ecclesiæ, *num. 35.*

Bona ecclesiarum et locorum piorum in emphyteusim laicis concessa, an sint exempta ab oneribus, et impositionibus laicalibus, et an possint ab eisdem collectari, *num. 36 ad 38.*

EMPHYTEUSIS QUOAD EA QUÆ CONCERNUNT DOMINUM DIRECTUM, SEU PROPRIETARIUM.

Dominus directus esse, seu in emphyteusim dare quis possit, vide *verb. Contractus emphyteusis, art. 3, num. 1 ad 4.*

Propter defectum liberæ administrationis, quis non possit in emphyteusim concedere, *num. 5 et 6.*

Dominus directus, an possit omnia sibi benevisa facere in re emphyteutica, *num. 7.*

Dominus directus, an possit privare emphyteutam re emphyteutica, et qui casus excipiantur, *num. 8 ad 10.*

In emphyteusi laicali, an admittenda sit purgatio moræ, *num. 11.*

Quantum tempus ad purgandam moram concedatur, *num. 12.*

Dominus directus potest privare emphyteutam re emphyteutica, si absque suo consensu, et absque debitis juris conditionibus vendat emphyteusim, vel si culpa lata, vel levi, res emphyteutica fuit notabiliter deteriorata; imo potest eam cogere, ut id in quo rem læsit, resarciat, *num. 13 et 14.*

Emphyteuta expellendus est ab emphyteusi cum intervntu et auctoritate judicis, *num. 15.*

Dominus directus potest a novo emphyteuta laudemium exigere, *num. 16.*

Laudemium quare sic dictum; quid sit de jure communi, ac de consuetudine; quomodo mensurandum, et quando solvendum, *num. 17 ad 25.*

An assumpta ab emphyteuta obligatione aliquid faciendi intra certum tempus sub pœna devolutionis, devolutio fiat, non interpellato emphyteuta, *num. 24 et seqq.*

CONTRACTUS EMPTIONIS ET VENDITIONIS (II, 1589).

EMPTIO ET VENDITIO QUOAD ESSE, ET A QUIBUS, ET DE QUIBUS FIERI POSSIT, ET DEBEAT, VEL NON.

Emptio et Venditio quid sit, vide *verb. Contractus Emptionis et Venditionis, art. 1, num. 1.*

Explicatur particule definitionis emptionis et venditionis, a *num. 2 ad 4.*

Nomine mercis quid veniat, *num. 5.*

Quid veniat nomine pretii, et quid sit, *num. 6.*

Nummus et pecunia unde dicantur, *num. 7 et 8.*

Nummi appellatio strictior est quam pecunia, *num. 9.*

Emptio et venditio non est, nisi interveniat nummus vel pecunia, *num. 10.*

Pretium unde dictum, *num. 11.*

Pretium est duplex, legitimum, seu legale, et naturale, seu vulgare, et quale sit utrumque, *num. 12.*

Pretium naturale seu vulgare dividitur in infimum seu piium, in medium seu moderatum, et in summum seu rigorosum, et quale sit quodlibet, *num. 13.*

Quodlibet trium horum pretiorum justum est ac licitum, *num. 14.*

Emptio et venditio per quale pretium illicita dicatur, *num. 15 et 16.*

Emerere et vendere quo jure permittatur, qua conditione, *num. 17 et 18.*

Dimidium justii pretii quomodo computandum sit in emptore decepto, *num. 19.*

Pretium legale juste taxatum obligat omnes in utroque foro, *num. 20.*

Pretium juste taxatum observare tenentur etiam peregrini, nisi specialiter eximantur, *num. 21.*

Si manifeste constet pretium indebite, irrationaliter et injuste taxatum esse, nemo in foro conscientia illud observare tenetur. Et quid in casu tuta conscientia agi possit indicatur *num. 22 ad 25.*

Quid confessarius in hoc casu facere teneatur; *in nota.*

Emptio et venditio potest fieri ab omnibus, qui jure non prohibentur, *num. 26.*

Emerere et vendere solius lucri et negotiationis gratia nequeunt clerici, *num. 27 et verb. Clericus, art. 3 per tot.*

Qui a jure prohibeantur emere et vendere, et qui excipiuntur, qua conditione possint, et quas res, *num. 28 ad 35.*

Res emptionis et venditioni subjectæ quales sint, *num. 34 ad 37.*

Officia publica temporalia spectando leges positivas humanas, an emi, ac vendi possint, et quæ conditiones servandæ in licita eorum venditione, *num. 38 ad 41.*

Emptio et venditio de quibus rebus fieri nequeat, *num. 42 et 43.*

Homo liber quo casu et conditione vendi possit, aut emi, *num. 44 et 45.*

Nequit a domino vendi servus ut cum bestiis pugnet, *num. 46.*

Assignantur res quæ hostibus ecclesiæ vendi prohibentur, *num. 47.*

Ordinarie loquendo nemo invito cogi potest ad vendendam rem propriam, vel emendam alienam, *n. 48.*

In casu tamen publicæ necessitatis, et in aliis casibus, qui assignantur, an cogi possint subditi, quamvis clerici, ad vendendum vel emendum, et ob quas causas, *n. 49 ad 54.* Multa ad rem, vide *n. 55 et seqq.*

EMPTIO QUOAD EA, QUÆ CONCERNUNT EMPTOREM.

Emens bona fide rem fortivam ad quid teneatur, et quid si eam vendidit, consumpsit vel donavit, et an possit eam reddere furi, vide *verb. Contractus Emptionis et Venditionis, art. 2, n. 1 ad 7.*

Emens rem pecunia fortiva an rei dominium, et venditor an pecuniæ dominium acquirant et ad quid ambo teneantur, *n. 8 et 9.*

Corrigitur auctor *n. 9 in nota.*

Emens rem alienam, seu fortivam modico pretio, ut eam restituat proprio domino, quid possit repetere a domino rei, et ad quid ipse teneatur, *n. 10.*

Emens communi pretio agrum, in quo scit esse thesaurum, vel similia alia pretiosa, licite emit, et nihil tenetur restituere venditori ignoranti. Quod pariter est dicendum de illo, qui emit rem mobilem, in qua reperitur aurum, *n. 11 et 12.*

Emens rem suam et communi æstimatione vilem, si post emptionem cognoscat esse pretiosam, an teneatur aliquid restituere venditori, *n. 13 ad 15.*

Qui scientia privata scit brevi pretium augendum vel monetæ valorem minuendum, an possit licite emere, vel vendere aut monetæ expendere pretio currenti, *n. 16 ad 18.*

Chirographa, et aliena credita, an, a quibus, et quo titulo possint licite minori pretio emi, vel non, *n. 19 ad 27.*

Non licet sine justo titulo ob solam anticipatam solutionem infra pretium infimum emere; secus si adsit justus titulus, *n. 28 et 29.*

Assignantur variae causæ, propter quas potest emi res minori pretio, quam valeat, *n. 30 ad 36.*

Sed vide notam *sub n. 35.*

Deputatus ad aliquam rem emendam certo et determinato pretio, an, et quando possit sibi aliquid retinere si minoris emat, *n. 37 ad 40.*

Sartor deputatus ad emendum pannum, serica etc., pro vestimentis conficiendis, potest sibi retinere id quo minus emit, si mercator, vel venditor in solam sui gratiam partem aliquam iusti pretii remisit; dummodo tamen duo concurrant, quæ assignantur, *n. 41 et 42.*

Ementes frumentum tempore messis, quo minus valet, animo illud vendendi tempore, quo plus valet, an sint culpandi, et teneantur ad restitutionem, *n. 43 ad 45.*

Quinam emere possint, *n. 46 et seqq.*

EMPTIO QUOAD EA, QUÆ CONCERNUNT VENDITOREM.

Venditor ob solam dilatam solutionem an possit rem plus justo pretio vendere, vide *verb. Contractus Emptionis et Venditionis, art. 5. n. 1 et 2.*

Ut liceat venditori supra summum pretium vendere pluris ad creditum ratione lucri cessantis, requiruntur variae conditiones, quæ enumerantur, *n. 5.*

Ratione periculi perdendi pretium, vel ex toto, vel ex parte, possunt venditores pluris vendere ad creditum; et etiam ratione difficultatum, molestiarum et expensarum, quæ probabiliter timentur, *n. 4 et 5.*

Absque ullo titulo licitum est vendere pluris ad creditum solum intra fines iusti pretii, *n. 6, et art. 1, n. 14.*

Supra summum iustum potest res pluris vendi generaliter loquendo ob varias causas: 1. ratione damni emergentis; 2. ratione lucri cessantis; 3. ratione pecuniæ, seu raritatis mercium; 4. ratione multitudinis emptorum; 5. ratione specialis ad rem effectus venditoris causantis eidem honestam obligationem; 6. ratione periculi faciendi expensas in exigendo postea pretio; 7. ratione periculi perdendi pretium, sive ex toto, sive ex parte, *n. 7 ad 15.*

Venditor an, et quando teneatur manifestare emptori vitium rei, sive occultum, sive patens, *num. 14 ad 21.*

Confirmatur sententia *auct. sub n. 11, in nota.*

Quid agendum proponatur in praxi quoad sententiam ab auctore propositam *sub n. 15, vide in nota.*

Venditor, qui ad alliciendos frequentiores emptores vendit merces pretio infimo, sed occulte non tradit integrum pondus et mensuram, partem sibi reservando ad compensationem iusti pretii, an peccet, et ad quid teneatur, et quo casu sit licitum, *n. 22 et 23.*

Merces extraordinariæ bonitatis, v. g. vinum aut triticum, quo casu, et qua cautela misceri possint cum aliis mercibus inferioris pretii, *n. 24 et 28.*

Venditor sciens scientia privata pretium mercis brevi minuendum esse, potest licite vendere pretio currenti. Vide *n. 29, et art. antecedent. a n. 16 ad 18.*

Deputatus ad aliquam rem vendendam certo et determinato pretio, an et quando possit licite sibi aliquid retinere de augmento pretii rei venditæ; et quid si talis deputatus esset famulus, *n. 30 ad 33, et art. 2, n. 39 ad 41.*

Venditor an possit plus justo augere pretium mercis solum ex eo quod videat emptorem valde indigere illa, *n. 34.*

Venditor pro re valde rara, et peregrina an possit repetere ab emptore quodcumque sibi arbitrium et excessivum pretium, *n. 35 ad 36.*

Vendens in fraudem creditorum, quibus re vendita sit incapax solvendi quod debet, an peccet, et ad quid teneatur, et quid si talis venditio facta sit ignorantibus fraudem, *n. 37 ad 41.*

Monitum ad confessarium, *in nota ad num. 41.*

Venditor fingens literas de submersis navibus quæ merces advehebant, vel spargens falsum rumor, ex quo sciat mercis pretium augeri, ut carius vendat merces suas, an peccet, et ad quid teneatur, *n. 42 et 45.*

Quid si venditor juret se pluris vendidisse aliis merces, vel pluris constare sibi, *n. 44.*

Vendens quid pro quo malitiose, v. g. aurichalcum pro auro, etc., peccat graviter, et tenetur ad restitutionem, *n. 45.*

Pharmacopola vendens quid pro quo æque utile ad finem emptoris, v. g. dans infirmo unum medicamentum pro alio, an peccet, et ad quid teneatur, *n. 46 et 47.*

Venditor habens frumentum venale, si sit illud servaturus usque ad tempus quo solet plus valere, an possit licite nunc vendere majori pretio, quam actu valet, vel pretio solvendo, quo valebit statuto tempore, *n. 48 ad 51.*

Venditor non potest licite vendere triticum de mense Novembris, v. g. summo pretio quo venit toto tempore intermedio usque ad Novembrem sequentis anni, *n. 52.*

Venditor graviter peccat, et tenetur ad restitutionem, si triticum aqua madescat, lanam et huiusmodi in loco humido reponit, ut plus ponderet, *n. 53.*

Venditor an possit licite vendere rem cum pacto retrovendendi, seu redimendi in futurum; et quantum dimini debeat de pretio propter tale onus venditionis impositum emptori: et quid in re cavendum sit, *n. 54 ad 56.*

Differentia intercedit inter socium et fiscum circa venditionem rei communis, *num. 57 et seqq.*

Christiani mercatores an merces ad infideles licite transferre possint, *num. 62. Contractus nuncupati Fulto-franco, num. 63 ad 65.*

EMPTIO QUOAD EA, QUÆ CONCERNUNT COMMODUM, PERICULUM, ET RETRACTUM REI VENDITÆ.

Commodum, et fructus rei venditæ post traditionem pertinent ad emptorem. Vide *verb. Contractus Emptionis et Venditionis, art. 4 n. 1.*

Fructus rei venditæ adhuc pendentes, tempore contractus venditionis etiam ante traditionem, et fructus nati, et producti post absolutum contractum ad quem pertineant, *n. 2 ad 4.*

Si circa perceptionem fructuum provenientium ex re vendita fuerit facta aliqua specialis conventio inter emptorem et venditorem, erit omnino observanda; et adducuntur exempla ad hoc spectantia, *n. 5 ad 9.*

Periculum rei venditæ post traditionem pertinet statim ad emptorem. Et etiam ante traditionem, si vendatur res certa, et determinata in individuo. Excipiuntur tamen plures casus, qui assignantur, in quibus hæc secunda pars limitari debet, *n. 10 ad 19.*

Res quæ venditur ad mensuram, antequam tradatur mensurata, periculum ad quem pertineat, *n. 20.*

Res quæ datur cum pacto, ut degustetur, ante degustationem, periculum ad quem spectet, *num. 21 et 22.*

Quando res aliqua vendita est ad corpus totum sine ordine ad mensurandum, tunc periculum spectat ad emptorem; secus si vendatur cum ordine ad mensurandum, et hoc exemplis declaratur, *n. 23 ad 25.*

Retractus gentilium quid sit, *n. 26.*

Sola bona immobilia retrahi possunt, *n. 27.*

Retrahere possunt omnes venditores consanguinei non solum laici, sed etiam clerici, *n. 28.*

Religiosus autem consanguineus, vel huius loco monasterium retrahere nequit, *n. 29.*

Jus retrahendi ante omnes, et successive quibus competat, *n. 30 ad 32.*

Quid si plures fuerint consanguinei ejusdem gradus, *n. 33.*

Cum fratre superstite nequeunt simul retrahere liberi fratris defuncti, *n. 34.*

Quid si consanguineus proximior retrahere nolit,

aut unus ex æqualiter propinquis cedat juri suo, *n. 35.*

Legitime retrahere volens debet quatuor potissimum condiciones observare, quæ assignantur, *n. 36 ad 40.*

Extraneus emens fundum pro quinquaginta et ut impediat retractionem scribit in instrumento cum consensu venditoris se emisse pro 100, an peccet, et ad quid teneatur, *n. 41.*

Adducitur laudabilis consuetudo, et praxis ad evitandas similes fraudes, et dolos, *n. 42.*

Quinam pereat res vendita nondum tradita, *num. 43 ad 51.*

Retractus conventionalis, legalis et gentilium quid sit, *num. 52 ad 59.*

EMPTIO ET VENDITIO QUOAD EA, QUÆ CONCERNUNT ACTIONES EX EMPTO ET VENDITO, ET ACTIONEM OB LESIONEM ULTRA DIMIDIUM, ET PACTUM LEGIS COMMISSORIÆ, ET ADDITIONIS IN DIEM.

Quid sit, et quæ detur actio ex empto, seu empti, vide *verb. Contractus Emptionis et Venditionis, art. 5, n. 1.*

Hoc jus seu actio quando oriatur, et possit institui cum effectu contra venditorem, *n. 2 et 3.*

Quid sit, et ad quæ detur actio ex vendito, seu venditi, *n. 4.*

Hoc jus seu actio quando oriatur, et cum effectu institui possit contra emptorem, *n. 5 et 6.*

Quid sit, et ad quæ detur actio redhibitoria, et unde sic vocetur, *n. 7 et 8.*

Actio redhibitoria quibus competat, et contra quos possit intentari, *n. 9 et 10.*

Quid sit, et quæ detur actio æstimatoria, seu quanto, vel quanti minoris; et unde sic vocetur, *n. 11 ad 14.*

Venditor ignorans vitium rei ipsamque sine malitia ac fraude vendens tanquam bonam, ad quid teneatur; et quid, si scienter rem vitiatam malitiose vendit, *n. 15 et 16.*

Pro instituenda actione redhibitoria, et æstimatoria quantum tempus concedatur, *n. 17 et 18.*

Quando ob vitium rei conceditur actio redhibitoria intra quod tempus emptor possit, vel non assumere æstimationem; et ad quid in casu venditor teneatur, *n. 19 ad 22.*

Actio ob læsionem, de jure civili ac canonico, tam in foro interno, quam externo quando concedatur, *n. 23 ad 25.*

Minoribus viginti quinque annis conceditur actio contra graviter lædentem, etiam si læsio sit infra dimidium; et etiam conceditur ecclesiis, communitatibus, ac omnibus læsionibus intra dimidium, si læsio facta est ex dolo vel fraude, *n. 26 ad 28.*

Ob læsionem ultra dimidium competit actio venditori contra emptorem, et contra, *n. 29 et 30.*

Læsio ultra dimidium eodem modo, et æqualiter computari debet in venditore et emptore, *n. 31, et art. 1, n. 17, 18 et 19.*

Emptor et venditor ultra dimidium lædentes ad quid teneantur, *n. 32 ad 34.*

Quando læsio ultra dimidium facta est bona fide et emptor iterum restituit rem emptam, potest fructus interea perceptos sibi retinere in utroque foro. Quando vero facta est mala fide, ad quid teneatur, *n. 35 et 36.*

Confirmatur et adornatur sententia *auctor. proposita sub num. 35 in nota.*

Quando læsio est facta bona fide, et rescinditur contractus, venditor ad quid teneatur, *n. 37.*

Actio contra lædentem ultra dimidium bona, vel mala fide usque ad quod tempus institui possit, *num. 38 et 39.*

Pactum legis commissoriæ, seu lex commissoria quid sit, et ad quæ detur, *num. 40.*

Lex commissoria quando dicatur, et res, ejusque fructus redeant ad venditorem; quidque in casu sit

in potestate ejusdem, ac emptor ad quid teneatur, *num. 41 ad 45.*

Pactum additionis in diem quid sit, et ad quæ detur, et cur sic dicatur, *num. 46 et 47.*

Quis censeatur offerre meliorem conditionem, *n. 48.*

Res vendita per pactum additionis in diem quando redeat ad venditorem, et ad quid ipse teneatur, et emptor quid possit pretendere, *n. 49 ad 51.*

Pactum additionis in diem, ut suum sortiatur effectum, debet habere quatuor condiciones, quæ assignantur, *n. 52 ad 55.*

Alia ad rem, *n. 56 et seqq.*

Quando majorenni conceditur, vel non, actio doli ob læsionem, *num. 65 ad 76.*

CONTRIBUTIO (II, 1457).

Ecclesiæ, et ecclesiastici tum sæculares, tum regulares, sunt immunes ab omnibus contributionibus et exactionibus a quibuscumque laicis impositis; idque exigentes, quicumque sint, ipso facto excommunicationem majorem papæ reservatam incurrun; et etiam recipientes a sponte dantibus. Vide *verb. Contributio, num. 1, 2 et 3.*

A præfata excommunicatione extra articulum mortis nemo potest absolvere præter Romanum pontificem; et in articulo mortis non nisi cautione præstita de restituendo, etc., *num. 4.*

Absque incursu tamen excommunicationis, et culpæ, possunt licite ecclesiis et bonis ecclesiasticis imponi contributiones, concurrentibus copulative sex conditionibus, *num. 5.*

Cum solo consensu episcopi et clerici, absque consensu papæ, si ceteræ aliæ requisitæ condiciones concurrant, possunt imponi dictæ contributiones quando grave periculum est in mora; et ad unum, vel alterum actum, atque breve tempus, *num. 6 et 7.*

Aliqua interveniente gravi particulari necessitate, et impossibilitate interim adeundi episcopum, potest interdum exigi et respective solvi, etc. etiam absque consensu episcopi, et cleri; ejusque nomine quid veniat, *num. 8 et 9.*

Et sic servando consulitur, et indemnitati immunitatis ecclesiasticæ, et securitati episcoporum, *num. 10.*

Cognita vero communi necessitate tenetur clerus contribuere; dummodo prius consulatur summus pontifex, nisi grave periculum sit in mora, *num. 11 et 12.*

Absque prævio consensu papæ non solum laici exigendo, sed etiam clerici solvendo contributiones quascumque, et episcopi concedendo, aut consentiendo, ut solvantur, illicite et invalide agunt, ac excommunicationem ipsi papæ reservatam incurrun (nisi forte excusarentur per grave periculum in mora), *num. 13 et 14.*

Alia multa ad rem, *remissive, num. 15.*

De contributione expensarum pro re communi. Vide *num. 16.*

CONTRITIO.

Vide *verb. Pœnitentiæ sacramentum.*

CONTUMELIA.

Contumelia quid sit, vide *verb. Detractio, art. 1, num. 8.*

CONVENTUS (II, 1465).

CONVENTUS QUOAD EA, QUÆ CONCERNUNT EORUM FUNDATIONEM ET TRANSLATIONEM.

Pro legitima et valida fundatione conventuum, seu monasteriorum regularium, sunt omnimode attendendæ constitutiones pontificiæ Clementis VIII, Gregorii XV, Urbani VIII, Innocentii X, quæ hæc dantur. Vide *verb. Conventus, art. 1, a num. 1 ad 5.*

Constitutiones apostolicæ pro erigendis novis

conventibus sunt servandæ etiam extra Italiam, et in aliis provinciis ultra montes, et in erectione conventuum omnium regularium tam Mendicantium, quam non Mendicantium; ac etiam in reassumptione conventus antea derelicti, *num. 6 7 et 8.*

Insuper non solum decreta apostolica servanda sunt in fundatione conventuum, sed rigorosius in aperitione hospitorum, *num. 9 et 10.*

Non sunt tamen attendendæ dictæ constitutiones apostolicæ in translatione conventus ad alium situm ejusdem loci, vel ob salubritatem aeris, vel ob periculum ruinæ fabricæ, vel ob aliud grave incommodum, etiamsi translatio fiat ad situm, in quo reperiuntur constructi conventus aliarum religionum, quæ privilegium habent, quo novi conventus non erigantur, nisi servata distantia, *num. 41 et 42, et num. 46 et 47.*

Novus conventus regularium nequit erigi sine beneplacito apostolico, seu speciali sedis apostolicæ licentia, nec sine consensu ordinarii, quo denegante recurrendum est ad sacram congregationem Episcoporum et Regularium, *num. 45 ad 48.*

Pro fundatione novi conventus requiri consensum aliorum regularium in talibus civitatibus et locis existentium statuit Clemens VIII; at ex posteriori constitutione Gregorii XV, non videtur amplius de necesse, quando ordinariis constat erigendos posse commode, et sine aliorum præjudicio, in tali loco sustentari, *num. 49 ad 25.*

Quoad hæc tamen attendendum est quoddam breve Innocentii XI et variæ resolutiones Rotæ et Sacrarum Congregationum, *num. 24 et 25.*

In fundatione novi conventus præservanda sunt jura parochialia; nec erigi, seu fundari, nisi in eis possint sustentari saltem duodecim religiosi, aliter remanent subjecti ordinariis, *num. 26 ad 30.*

Requisita pro fundandis novis conventibus religiosorum habent etiam locum circa erigenda monasteria monialium: at non pro congregationibus presbyterorum sæcularium collegialiter viventium, et sola auctoritate ordinarii fundatis et erectis, *num. 31 et 32.*

Regulares, qui possessionis bonorum, et annuorum reddituum sunt capaces, quamvis ordinum Mendicantium sint, possunt ad novas fundationes admitti, recepta eorumdem obligatione non quæstionandi, *num. 33.*

Apud Minores regularis observantiæ novi conventus non eriguntur, neque jam erecti deseruntur sine consensu definitorii provincie, *num. 34.*

Pro erectione novorum conventuum, et monasteriorum adducitur novissima dispositio Sacre Congregationis super disciplina regulari deputata, *num. 35.*

Digeruntur melius, et methodice requisita, quæ requiruntur ad novi conventus fundationem, et ad rem variæ explicantur quæstiones, *num. 36 et seqq.*

El præsertim num dispositio *Tex. in cap. unico de Excess. Prælatorum* sublata fuerit a concilio Tridentino *sess. 25, cap. 3, de Regular. num. 37.*

Et quoad consensum parochi, solvitur quæstio, utrum ille præstari debeat ab eo, qui obtinet curam habitalem, an ab illo qui curam obtinet actuale, *num. 41 et seqq.*

An requisita pro novi conventus fundatione concurrere debeant, si agatur de regularibus illis, quibus in loco, de quo agitur, jam competeat jus quæstionandi, *num. 43.*

Quæ disposita fuerunt a Patre vice-commissario generali ordinis Minorum Observantiæ Reformatæ sancti Francisci pro conventibus recessus, seu recollectionis a Sacra Congregatione super disciplina regulari confirmantur. Vide *num. 37 ad 40.*

CONVENTUS QUOAD EA, QUÆ CONCERNUNT EORUM SUPPRESSIONEM, RESTITUTIONEM, ET EXEMPTIONEM.

Adducitur compendiosa notitia suppressionis et restitutionis conventuum. Vide *verb. Conventus, art. 2, num. 1.*

Adducitur constitutio pro numero personarum in singulis monasteriis præfigendo, et formula describendi eorum statum de mandato congregationis confecta, *num. 2 et 3.*

Bulla suppressionis parvorum conventuum Italiæ et insularum adjacentium in congregatione compilata, et jussu papæ statim edita et publicata, *num. 4.*

Litteræ congregationis exprimentes nominatim conventus suppressos, et exquirentes episcoporum et capitulorum sententias pro bonis applicandis, *num. 5.*

Relationes applicationis honorum conventuum suppressorum a papa ad se relatas approbavit, *num. 6.*

Litteræ circulares super granciis et membris etiam curatis monasteriorum, *num. 7.*

In granciis et membris monasteriorum habitare non possunt regulares sacerdotes, sed conversi tantum pro honorum administratione, et in his quando et a quibus celebrandæ missæ, *num. 8 et 9.*

Cura animarum in granciis et membris monasteriorum exerceri non potest per regulares, sed per vicarios perpetuos, vel amovibiles, ab ordinario deputandos; granciarum bona reservantur ipsorum monasteriis, *num. 10, 11.*

Canonicorum regularium Lateranensium grancie parochiales ab Innocentio X declarantur comprehendi in ejus bulla *Instauranda, num. 12.*

Conventus plurimi primum suppressi, ac deinde ex rationabilibus causis a papa religionibus restituti, *num. 13.*

Regulares de jure facultatem non habent uniendi ecclesias, etiam sibi pleno jure subjectas; et qualiter parvorum conventuum ejusdem religionis in eodem loco existentium unio facta fuerit, *num. 14.*

Adducitur motivum et decretum Innocentii X pro subjectione nonnullorum conventuum jurisdictioni ordinarii loci, *num. 15.*

Conventus suppressi, et postea religionibus restituti, si non alant quatuor sacerdotes, et duos conversos, gratia restitutionis, est nulla, *num. 16.*

Conventus nunquam suppressi, in quibus non aluntur ad minus quatuor sacerdotes et duo conversi, sunt subjecti jurisdictioni ordinarii loci, *num. 17.*

Decretum Urbani VIII super monasteriis erectis cum pauciori numero, quam duodecim religiosorum, præservatur in decreto Innocentii X, *Ut in parvis, num. 18.*

Hoc decretum illico transmissum fuit ad quemlibet episcopum una cum litteris Congregationis continentibus nomina conventuum religioni suæ restitutorum in illa diœcesi, *num. 19.*

Asseruntur dubia suborta ratione dicti decreti Innocentii X, *Ut in parvis*, cum suis responsionibus, et decretis, *num. 20, 21 et 22.*

Quamvis ex decreto *Ut in parvis*, conventus erecti post diem xxi Julii 1625, si in ipsis non remaneant saltem duodecim religiosi, relinquuntur subjecti ordinariis loci; tamen sacra congregatio Regularium diversimode censuit de omnibus generatim conventibus non suppressis, declarando conventus nunquam suppressos, in quibus sunt plures, quam sex religiosi, non subjacere ordinariis, *num. 23, 24 et 25.*

Conventus primum suppressi, et deinde restituti, non remanent iterum suppressi, nec gratia restitutionis est nulla, si ab ipsis ex aliqua rationabili causa, et ad breve tempus absint unus, vel plures ex numero sex religiosorum ibi degentium, *num. 26.*

Si tamen a conventibus non suppressis, licet ex causa rationabili, absit aliquis ex sex religiosis ibi existentibus, conventus subjectioni jurisdictioni ordinarii loci, durante tali absentia, recuperatur tamen eo redeunte, vel alias impleto, *num. 27, 28.*

Conventus omnes erecti post diem xxiii Decembris 1697, si in ipsis non remaneant saltem duodecim religiosi, remanent subjecti ordinariis, et affertur epistola quoad parvos conventus attendenda, *num. 29 et 30.*

Episcopus visitans parvos conventus sibi suppositos nequit a visitatione aliquid accipere procuratoris nomine, neque in pecunia, neque in victualibus, *num. 31.*

Traduntur regulæ, quibus vitari possit error in disquisitione jurium conventuum, in quibus exigua inhabitat familia, *num. 32 ad 34.*

Utrum conventus, in quibus exigua degit familia, subsint jurisdictioni episcopi ordinariæ, an delegatæ, *num. 35 et seqq.*

Varii recensentur hujus quæstionis effectus, *num. 42 et seqq.*

CONVENTUS QUOAD EA, QUÆ CONCERNUNT EORUM CLAUSURAM.

Omnes regulares, quicumque illi sint, obligantur ad habendum aliquod genus clausuræ in claustris, et conventibus suorum ordinum. Vide *verb. Conventus, art. 3, num. 1.*

Specialius conventuum regularium clausuram respiciunt duæ constitutiones sancti Pii V. Prima revocat facultates ingrediendi monasteria virorum mulieribus concessas, et prætextu licentiarum ingredienti excommunicantur excommunicatione papæ reservata; necnon regulares introducentes officis privantur, inhabilitantur, et a divinis ipso facto suspenduntur, *num. 2, 3 et 4.*

Secunda extendit eandem pœnas etiam ad mulieres sine licentiarum prætextu clausuram ingredienti, et ad religiosos eas etiam absque licentiarum prætextu admittentes, *num. 5 et 6.*

Regulares, quamvis ex dictis constitutionibus non ligentur excommunicatione introducendo, vel admittendo feminas intra conventuum suorum clausuram, ipsam tamen incurant introducendo, vel admittendo ipsas sub licentiarum prætextu ex Gregorio XIII, imo ex declaratis sacre congregationis Episcoporum et Regularium, etiamsi absque tali prætextu, *num. 6, 7 et 8.*

Nomine clausuræ conventuum, in quam est feminis interdictus ingressus, intelligitur totum illud, quod intra septa monasterii, seu conventus continetur, *num. 9.*

Viridaria, prata cum conventu et clausura conjuncta veniunt nomine clausuræ; secus vero, si sint a clausura clavi et muro convenienti separata, *num. 10 et 11.*

Sacristia, ad quam non patet aditus, nisi per januam, quæ sit in claustrum, comprehenditur sub clausura, secus autem si habeat ingressum a sola ecclesia; et quid si ad sacristiam duplici porta, ex claustrum nempe, et ecclesia, *num. 12, 13 et 14.*

Mulieres, quæ vadunt in prima claustra ad hauriendam aquam, modo conventus habeat alia claustra in via mulieribus, non incidunt in excommunicationem, *num. 15.*

Nomine mulierum, quibus prohibetur ingressus in monasteria virorum, veniunt omnes feminæ cujuscunque status, gradus, etc., atque nunc attendenda novissima dispositio Benedicti XIV, quæ num. ultimo affertur, *num. 16.*

Etiam fundatrices conventuum, quantumvis nobiles sint, et excellentes, comprehenduntur sub ista prohibitione, et quid de puellis parvulis, *num. 17 ad 21.*

Imperatrices, reginæ, earumque filie possunt intrare in monasteria religiosorum cum sua decenti

comitiva, *num. 22.*

Mulieres an licite possint intrare conventus religiosorum tempore processionum; et an possit superior pro libito processionem instituere ad effectum, etc. Quid si murus materialis clausuræ sit dirutus et qualis ad rem sit novissima dispositio Benedicti XIV, *num. 23 ad 29.*

Nomine religiosorum introducendum, vel admittentium mulieres in clausuram conventus veniunt omnes religiosi active influentes in talem ingressum mulierum, ut sunt invitantes, consulentes, hortantes, etc., *num. 30.*

Quid de religioso, qui jam introductam ex urbanitate salutem et comitatur, *num. 31 et 32.*

Conventus clausuram nec ingredi queunt mulieres, si ratione alicujus solemnibus processionibus egrediantur religiosi omnes. Vide *verb. Processiones, num. 37.*

Sæculares non possunt pernoctare in conventibus fratrum Minorum de Observantia, nec etiam clerici, nisi sint vita exemplares; excipiuntur tamen eorum syndici apostolici, *num. 33, 34 et 35.*

Affertur quoad clausuram attendenda novissima dispositio Benedicti XIV, *num. 36.*

Varia afferuntur decreta, *num. 37 et seqq.*

COROGRAPHIA.

Quid, vide *verb. Mundus, num. 205.*

COSMOGRAPHIA.

Quid, vide *verb. Mundus, num. 292, 293 et 210.*

CRAPULA.

Quid sit, unde dicta, et qualiter clericis prohibita, vide *verb. Clericus, art. 5, num. 13 et 23.*

CRIMEN.

Prout est impedimentum dirimens matrimonii, vide *verb. Impedimenta matrimonii, art. 5, num. 79 ad 90.*

CRITICA.

Quid sit, vide *verb. Historicus, num. 31.*

CRUSTICA.

Quid, vide *verb. Mundus, num. 209.*

CRUX (II, 1514).

Crux Christi a sancta Helena Constantini Magni imperatoris matre fuit inventa, et miraculo cognita. Vide *verb. Crux, num. 1, 2 et 3.*

Crux suæ præcisionis damnum non sentit, sed crescit et multiplicatur, et quando Romæ fuerit ejusdem titulus inventus, *num. 4 et 5.*

Episcopo ingredienti aliquam civitatem, vel ecclesiam parochialem crux deosculanda a quo porrigi debeat, *num. 6.*

In processionibus deferenda est crux cum imagine crucifixi terga vertente clero, seu populo sequenti, et a regularibus cum velo pendente, seu pallio, *num. 7 et 8.*

Capuccini in processionibus possunt erigere, seu deferre propriam crucem, et debent in processionibus locum cedere regularibus anterioribus, *num. 9 et 10.*

Reformati, Discalceati, et Recollecti sancti Patris Francisci in processionibus incedunt sub cruce Minorum de Observantia, *num. 11.*

Crux in processionibus deferri debet a religiosis laicis seu conversis, non autem a clericis professis, *num. 12.*

Crux adhiberi solet in ecclesia tanquam insigne, per quod unum ab altero corpore distinguuntur, *num. 13.*

Ita ut ex unicitate crucis unicitas corporis, et viceversa ex multiplicitate crucium multiplicitas corporum inferatur, quod tamen non est perpetuum, *num. 15.*

Refertur celebris controversia inter hebdomadarios, et canonicos ecclesiæ metropolitane Neapoli